

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frittal fizethetnek elő, fél éves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,

a lap szellemi részét illető közleményez az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

czímnzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; **Berde Áron**, **Szentgyörgyi József**, **Vörös Sándor**,
helyettes szerkesztő: **Szabó Sámuel**.

Tartalom: Figyelmeztetés, (csemege-szőlő eladása). — A párisi közkiállításról, XVII. — A monostori tanintézet megnyitási ünnepélye. — A különféle állati trágyanemekről, Erdélyi **Károly**. — Erdélyi almafajok kiállítása, **Sz. S.** — A külföldömegei gazd. kiállításról, **Szentgyörgyi Lajos**. — Gazd. mintakert **Deesen**. — A toll, **Ébner Sándor**. — A méhész october és novemberhavi teendői. — Könyvismeretetés. — Időjárás. — Hirdetések. — Piaczi árak.

Figyelmeztetés.

A erdélyi gazdasági egylet köztelkén, (czigánysor) a csemege szőlőfajok eladása jövő vasárnap, october 13-án fog megtörténni. Venni szándékozók kéretnek a helyszínén, d. e. 10—12 óra közt megjelenni.

Előlegesen azt is jelentjük, hogy a nagy-utcza szőlőskert termése, october 19-ike körül fog eladás alá kerülni.

A gazd. egyl. titkári hivatala.

A párisi közkiállításról.

(Eredeti tudósítás.)

(G. V.) XVII. A nagy központi vágóhid — Abattoir de La Villette — a marhavásár tőszomszédságában van elhelyezve és szintén 1867-ben nyílt meg, területe 32 hectaret, azaz mintegy 55 kat. holdat tesz, épületei legyező alakban vannak elrendezve s 60,000 meternyi tőrfogattal bírnak, azonkívül még tetemes nagytársra is elég helyrel rendelkeznek. Minden csarnok két oldalos, egyik a szarvasmarha, másik borju és juh

részére, itt szakaszonként 6—7 marha és 60 juh vagy 25 borju fér el, e mellett van a vágó kamara. Az állat czombjait és szarvait egy kötéllel a padlóban elhelyezett vasgyűrűhöz erősítik és — mint nálunk — taglóval leütik. Az 1872-ik évi junius hó óta az u. n. Bouterolle-t is alkalmazzák, mely angol találmány aczélből készült és tövis alakot mutat, középe kalapács módjára van megvastagítva. Ezen tövis, melynek egyik vége massiv, másik pedig kivájt, 30 cmeternyi hosszúsággal és alul 10 millimeter átmérővel bír; ez nagy erővel az állat homlokához csapva, lyukat üt, melybe rögtön egy 60 cmeter hosszú tövist alkalmazva, azonnali halált okoz. Rosz erkölcsű állatnál az álarozos Bouterollet alkalmazzák, ez bőrből készült álaroz, mely a két szemet teljesen fedi s a homlok tájon át van lyuggasztva, a mészáros ide helyezi a tövist, mely gombalakban végződik és egy kemény fakalapácsal azt beveri. Mindkét eszköz azonban nem nagy becsben áll a mészárosoknál, csakis szükségből alkalmazzák és még eddig nagy szívóssággal ragaszkodnak a kedvelt taglóhoz. A juhot és borjut metszik, még pedig roppant nagy ügyességgel és gyorsasággal. A berendezés nagyon czélszerű, a mennyeiben az istállók felett van a takarmánykamara, a vágóhid felett pedig a szárító; az állatok tisztogatása az udvarokban történik, viz bőségesen áll rendelkezésre, a vért természetesen külön fogják fel. A vágóhid egyik oldalról a marhavásárral van két nagy hid által, továbbá a vasúttal is ugyancsak így összekötve, a közlekedés tehát felette meg van könnyítve.

Ha valaki Párisba állatokat küld, a hajtó vagy kíséző a vámsoremponál tartozik azoknak rendeltetéséről pontos nyilatkozatot adni, e rendeltetés csak négyféle lehet u. m. vagy a marhavásár, vagy a vágóhid, vagy az átvitel, vagy végre a külön engedélyezett városi istállók, hol tejelésre szabad állatokat és a reproductió végett bikákat is tartani. Minden beérkező állat fejenként van megadóztatva, még pedig:

ökör és bika	26 frt 50 krt.	juh	2 frtot,
tehén	17 frt 50 krt.	kecske	2 frtot,
borju	5 frt 50 krt.	sertés	7 frtot

fizet, ha azonban Párison csak keresztülhajtják, akkor a kimeneteli sorompónál a fizetési nyugta előmutatása mellett, a pénz visszatérül. Az 1846-ik évig a fogyasztási vámot a vágómarha után is fejenként szedték, ezentúl a hús szolgált alapul; a vásárra érkező állat — ideiglenesen — vámmentes, mert vagy áthajtják a vágóhidra és akkor ott esik díjazás alá, vagy a városba indul és akkor fizeti a fejenkénti taksát! Minden esetben útlevelet kap, mely az állatok számát és nemét jelzi, e szerint lesznek a közvágóhid bejárásánál átolvasva és átvéve. Igen fontos rendelkezés az, hogy minden állattulajdonosnak, épen úgy, mint a mészárosnak, formális joga van állatait a közvágóhidon leöl(et)ni, a húst ott helyt, vagy külföldre eladni — mely esetben a fizetett díjat visszakapja — végre pedig a húst bent vagy a városi vásárokon árverés útján értékesíteni. Maga a közvágóhid vámkülzelék természetével bírván, a díjak csak akkor esedékesek, ha az állati termékek inuen kimennek. A taksa kétféle: a húsfogyasztási vám, mely kilonként 5 kr. és a vágóhid használatáért járó díj, mely 1 kr. úgy hogy minden kilo hús 6 kral van terhelve. Külföldi szállításoknál, mint említettük, a vám elesik és csakis a vágási díjat kell viselni. Hús alatt — adózási szempontból — értendő a faggyu, zsír, szalonna és hár is, nyersen vagy kifőzve; a súly-constatálás a nagy hidmérlegeken szokott történni, minden kocsi meg van tárázva és így a mérés nem sok időt vesz igénybe. Daczára annak, hogy az övedző vasuttal a szállítás Páris különböző pontjaira olcson volna eszközölhető, ezt még sem veszik igénybe, hanem kocsikat használnak e célra, mire nézve külön vállalkozók állnak rendelkezésre. Az egyedüli, de nyomós ok, mely ez eljárást indokolja az, hogy a vasúti állomáznál mégis csak kocsira kellene rakni a húst és rendeltetése helyére vinni, ez a többszöri le- és felrakás, valamint az avval járó ellenőrzés nehézsége utját állja a vasút igénybevételének. A kimenetnél a húsféléket külön elő kell sorolni, az ökörnyelv darabszám szerint fizeti a hústaksát, egyenként 1 1/2 kilo súlyra lévén felvéve. Biztosíték letétele mellett a fogyasztási hivatal egy heti hitelt is nyújt, az elszámolás azután szombatonként történik; egyébként természetesen a díjakat azonnal le kell fizetni!

A hulladék: fej, láb, zsigerek, belek stb. előkészítése csakis a vágóhid területén van megengedve, mely célra külön helyiségek léteznek, hol bérlő kezeli az üzletet szabott ár mellett, a hulladék megmosása és főzése kerül szarvasmarhánként 15 krba, juhonként 2 1/2 krba, csakis mosás 7 1/2 illetőleg 3/4 krba. A fogyasztási vám a belek után a szarvasmarhánál 15 kr. a borjunál fejenként 40 kr., a juhnál 2 1/2 kr. A szarvasmarha és juhnál a lábakra szerint fizetnek, hogy mennyi olajat lehet belőlük kivonni, számítanak 10 marha vagy 160 birkalábra egy litert, literje pedig 12 krajczárral van megterhelve. A marhavelő és vese, a borjumáj, ris és velő, végre a juhvese úgy fizet, mint a hús. A bőr és szarv fogyasztási vám alá nem esik.

Az izraelita vallásuak részére külön nagy mészárszék áll rendelkezésre.

A faggyu nyersen és olvasztva hagyhatja el a közvágóhidat, az olvasztó ott a helyszínén igen czélszerűen van berendezve, mert a faggyuolvasztás csak kivételesen lévén Páris városa belsejében megengedve (illatszergyarak és gyógyszerárakbau), ez a nevezetes munka legnagyobb részben itt történik meg. Egy metermázsa faggyu 3 frt 60 kr. fogyasztási vámot fizet, az olvasztásért pedig külön 50 krajczárt.

Egy külön nagy épületben a hús nagybani nyilvános elárverezése szokott megejtenni. A közvágóhidon ugyanis mindenkinek joga van húst vágni és vágatni, úgy a mészárosnak, ki saját üzlete számára dolgozik, mint a vállalkozónak, ki nyereszkezésre vesz és vág marhát, ezen utóbbi esetben a hús vagy alku, vagy pedig árverés útján kél el. Az ideérkező hús a rendelkezésre álló mérleggen megmázsalva, súlyt jelző etikettet kap és ennek nyomán kerül kötyavetyére, a mázsalásért 100 kilo 15 krajczárt, helypénz fejében pedig egy forintot fizet; az árverést külön ügynökök intézik, kiknek maximalis jutalékuk a megadott ár 1%-ában áll. Az árverési csarnokból a városba expediált hús kilonként 6 krajczár fogyasztási adót fizet.

A La Villette-i közvágóhidon kívül még Grenelle és Villejuif városrészekben vágnak húst, az épületek és berendezések itt nem oly czélszerűek ugyan, de a nagy távolság miatt a teljes központosítás lehetetlen volt.

A sertéseket 1848 előtt négy külön helyiségben ölték le, azóta a lehető központosításon dolgozva, sikerült azt két helyre szorítani: Château-Landon és Fourneauxba, az elsövel a La Villette-i közvágóhid befejezése után felhagytak és ide helyezték át, azóta a város saját regiejében kezeltetnek. A berendezés nagyon czélszerű: kellő mennyiségű ölak, kifutó helyekkel és takarmánykamarákkal, végre a vágóhid és a pörkölö helyiség, miglen a belek mosatása, zsiradék olvasztása stb. külön épületben történik. A sertést a vágóhidon hosszunyelű kemény fa-kalapáccsal ütik le, (ezen eljárás roppant gyors és ügyes) és csak azután eresztik vérét, azalatt egy körülbelül 30 cemer magasságnyira szalmát ágyalnak, a leölt disznót odavon-szolják és megpörkölik, de nem feketére, csak setétbarnára és oly ügyesen, hogy az állat bőre mintegy almázottnak látszik. A Párisba hozott sertést csakis a két vágóhid egyikére szabad vinni, az otthonn való tartás nagyon kivételes, a szopós malac-zot azonban el lehet szállítani a piaci csarnokokba, mely esetben a fogyasztási vámot élösúly szerint — 40% levonásával — téríti meg, a kívülről hozott sertéshús teljes súlya szerint fizet metermázsanként 5 frt 80 krt., a közvágóhidról kivitt pedig 5 frt 70 krt., fej, láb sat. mint hulladék számít és 1 frt 90 kral van megtaksálva.

Érdekesnek tartjuk Páris húsfogyasztását a közelmult 30 évben 5—5 évi időközökben összeállítani u. m.

emlékezni, ha a hús kicsinybeni eladását fogjuk tárgyalni, mert ezen alkalommal a közlendő adatok inkább áttekinthetőek és annál fogva tanúságosabbak lesznek.

A k.-monostori gazd. tanintézet megnyitási ünnepélye.

A kolozsmonostori m. kir. gazd. tanintézet 187³/₉-ik tanéve october hó 6-án d. e. 10 órakor a szokott ünnepélyességgel megnyitattott.

A tanintézet igazgatója Vörös Sándor ur beszédében a hallgatóság előtt lelkes szavakkal ecsetelé a gazdasági pálya megasztosságát: kifejtette, hogy ez azon tér, melyet hazánk természeti viszonyainál fogva úgy egyesek, mint a haza jólléte és virágzása tekintetéből kiválóan művelni kell, ez lévén alapja úgy az egyesek, mint a nemzet vagyonának; megismertette, hogy minő eljárás követendő a sokoldalú gazdasági tudomány bő ismeretének úgy a gyakorlat, mint az elméletben való teljes megszerzésére; figyelmeztetve a hallgatóságot a gazdasági pálya sokoldalú nehézségeire, föltárta, hogy mik azon követelmények, melyek a gazdától jogosan várhatók, hogy a „jó gazda“ nevezetre igényt tarthasson; felhívta továbbá a növendékeket a tanintézet törvényeinek tiszteletben tartására stb. Végül pedig, midőn még a tanintézeti ifjuság kobeletében fennálló egyesület, intézmények — mint a tűzoltó és segélyegylet és az olvasó-önképzőkör — pártolására buzdította volna, melyek részben az érdekes közönség, másrészt pedig az ifjuság saját érdekéből tartatnak fenn; úgy a t. tanári karnak, mint a hallgatóságnak buzgalmat és kitartást óhajtván, a tanintézet 187³/₉-ik tanévéig — s ezzel fennállása óta a tizediket — megnyitottnak nyilvánította, melyet a hallgatóság hangos „éljen“-e követett.

Ezen, majdnem egy óráig tartott s valóságos tanulmányt képezett lelkes beszéddel fűszerezett tanévi megnyitó ünnepélyen, a tanintézet tanári karán kívül részt vett Gróf Teleky Gusztáv ur is, jelölve annak, hogy a nemes Gróf ur tudja s érzi a gazdasági ügynek, ezen hazánk anyagi jóllétét magával hordozó üzletnek fontosságát. Tudja méltányolni a gazdasági tanintézetnek belügyeit is s megjelenésével, részvételével, érdeklődése és benső rokonszenvével igyekezik hatni annak fejlesztésére.

Sajnáttal mondjuk, hogy Erdély nagy birtokosai közül nagyon kevesen vannak, kik miként Gr. Teleky ezen tanintézetnél gyakrabban megjelenének s ezen intézet ügyeit közelről figyelmükre méltatnák. Pedig mily biztató és jótékony hatásu lenne: tapasztalatból tudjuk.

Sz. P.

A különféle állati trágyanemekről.

A mezei gazdaságokban előfordulni szokott állati trágyanemek, hatásukat és értéküket tekintve, a következők:

1. A szarvasmarha-trágya. Valamennyi állati trágya között első helyen áll; legnagyobb mennyiségben állítatik elő a gazdaságban, azért főtrágyának is nevezik. Bárminő növény és bármily talajnem megtrágyázására alkalmas; a laza homoktalajt kötöttebbé, a heves mész- és márga-

	1847	1852	1857	1862	1867	1872	1877
Ökör, tehén, borjú és juhús a vágóhidról	48,879,815	49,993,398	50,782,557	91,022,149	104,125,249	95,808,050	112,968,229
Ugyanaz kívülről hozva	4,653,281	12,139,995	18,997,895	14,521,679	20,861,458	17,411,147	18,884,752
Sertésús a vágóhidról	2,488,090	4,153,799	4,933,787	8,504,678	11,938,408	12,373,688	12,782,402
Ugyanaz kívülről hozva	4,488,877	5,340,387	5,098,829	7,844,362	7,142,960	5,592,993	6,120,634
Húsfélék elkészítve, kívülről hozva	1,007,355	1,036,689	1,042,219	1,590,531	1,870,944	1,646,330	1,635,600
Borjú leelőse utáni hulladékok	1,931,593	1,870,425	1,887,793	2,535,937	2,721,012	2,278,205	3,192,069
Sertés leelőse utáni hulladékok	1,033,913	1,386,797	1,388,077	2,070,473	2,714,117	2,215,189	2,502,504
Kvi összegek	64,482,954	75,921,490	84,181,157	128,089,809	151,374,148	137,265,602	158,086,190

Itt is, valamint a marhavásár kimutatásánál észrevehető a háborus évek hatása, ott 1870 és 1871, itt pedig az 1872. esztendő mutatja a gyászos befolyást.

A vásáron eladott, valamint az árveréseken eladni szokott állatok és húsfélék áráról akkor szándékozunk tüzetesen meg-

talajt hűvösebbé, a nehéz agyagtalajt pedig lazábbá teszi; szóval: a talajnemek fizikai tulajdonságait megjavítja. A talajban legtovább tart, és ezen idő alatt folytonosan és egyenletesen hat. Hatásának tartama azonban leginkább ama takarmánynemektől függ, mikkel a marhák tápláltattak. Legjobb, leghatékonyabb trágyát nyerünk a hizó, vagy a jól táplált marháktól; ellenben a sovány marha, mely főleg szalmával tápláltatik, rendesen silányabb trágyát szolgáltat, melynek hatása a talajban rövidebb ideig tart.

2. A juhtrágya. Egyike a legerősebb trágyáknak. Sokkal szárazabb a szarvasmarha trágyánál; ezért, és heves tulajdonsága miatt leginkább alkalmas a nehéz, hideg talajokra, melyeket lazábbakká és melegebbekké tesz, s ez által azok kiszáradását előmozdítja. Az alkalmazott alomnak mennyi- és minősége a juhtrágya hatékonyságára nagy befolyást gyakorol. Minthogy a juhganéj az alomszalmával nehezen és csak tökéletlenül egyesül, azért tanácsos azt hosszabb ideig a juhok alatt hagyni. A juhtrágya gyorsabban hat, mint a szarvasmarha-trágya, de nem oly tartós; két évnél tovább nem igen tart, s ez idő alatt sem hat egyenletesen, a mennyiben hatása már a második évben tetemesen csökken. Innét van, hogy a gazdagon juhtrágyázott talajban a gabna megdül: miért is tanácsosabb a juhganéjt a repceze, dohány, káposzta, kender sat. megtrágyázására használni. A juhtrágyával trágyázott cukorrépa jelentékenyen kevesebb cukortartalommal bír, mint a melyik alá szarvasmarha-trágya alkalmaztatott. Igen ajánlatos a trágyát juhaklokban időnkint száraz földdel meghinteni; ez a ganéj megpenészedését és gáznemű anyagainak (ammoniak) elillanását megakadályozza. Az ekként létrejött nyereség a föld behordására fordított munkát bőven megfizeti. Az időről-időre gipszszel való meghintés színtén igen ajánlható. A lombalmozást a juhaklokban nem lehet ajánlani; mert a falevelek könnyen a juhok gyapja közé fonódnak, s ennek értékét csökkentik.

Igen erős és gyors hatása van a juhtrágyának szántóföldön és réten akkor is, ha azt esztenázás (kosarazás) után alkalmazzuk. Főleg az olajnövényekre és káposztára van kitűnő hatása. Könnyű és száraz talajokon az esztenázás a vetés után alkalmazható. Ilykép a gyenge, satnya vetéseket fel lehet segíteni. Esztenázás által a laza homoktalaj nemcsak megtrágyáztatik, hanem a juhok tapodása és fekvése folytán kötöttebb is lesz. Az esztenázás fagyos talajon csekélyebb hatású, mint olyanon, mely nincs megfagyva; innét magyarázható, hogy réteken a tavaszi és őszi esztenázásnak a télénél több eredménye van.

Az esztenázás további előnyei abban állanak, hogy általa a trágya költség és veszteség nélkül jut a talajra, hogy almoznival nem szükséges, és hogy így a legtávolabbi s legmagosabb helyen fekvő földjeinket is könnyebben és kevesebb költséggel megtrágyázhatjuk, mint ha úgy kellene a trágyát kihordatnunk. Az esztene ereje és hatása a juhok nemétől és számától, valamint az általuk elfogyasztott takarmány mennyiségétől és azon időtől függ, mit a juhok az esztenában töltek. Ha a szántóföldön vetés előtt esztenázunk, akkor csakhamar sekélyen alá kell szántatnunk, és pedig minél melegebb az idő, annál hama-

rabb kell az alászántásnak történnie. Száraz, meleg nyáron az esztenázásnak csekély hatása van.

3. A lótrágya. Igen száraz természetű; hatása a juhtrágyáénál is gyorsabb, de nem tart annyi ideig. A hideg és kötött talajokra inkább, a könnyű, homoktalajokra ellenben kevésbé alkalmas. Igen gyorsan erjed, miért is szükséges trágyalével gyakran megöntözni, különben igen sokat veszít illékony alkatrészeiből (ammoniak). Hővitő tulajdonságánál fogva melegágyak készítésére legalkalmasabb. Legjobb a lótrágyát szarvasmarha- vagy sertés-trágyával keverni, miáltal hevességéből sokat veszít. Ha csupán lótrágya hordatik a trágyatelepre, ez esetben szükséges arra időnkint egy-egy réteg földet vagy gipszet hinteni. A lótrágya jósága szintén a lovak által elfogyasztott takarmánynemek minőségétől függ.

4. A sertés-trágya. Minthogy a sertések jobbadán vizenyős anyagokkal tápláltak, ennél fogva azok ganéja is igen vizenyős, miért is a hideg trágyák közé soroljuk. A gabonával, burgonyával, makkal stb. tartott sertések trágyája sokkal jobb, mint azoké, melyek mestlékkel s konyhai hulladékokkal tápláltak. A sertés-trágya szántóföldre nem alkalmas, mert a benne levő gyommagvak miatt, melyek csírképességüket nem egyhamar veszítik el, a talajt nagyon begyomosítja. Éppen ezért tanácsos a sertés-trágyát rétek trágyázására használni. Némelyek azt állítják, hogy a sertés-trágyának a komlóültetvényre igen jó hatása van.

5. A baromfi-trágya. A tyúkok és galambok leginkább gabonával, s az előbbieket még rovarokkal és férgekkel is táplálkozván, trágyájuk egyike a legkövérebbeknek, mely igen gyorsan hat; miért is pohány, káposzta, kender és len megtrágyázására kiválóan alkalmas, főleg nedveshideg talajokon, s ott poralokban hintetik szét. A baromfi-trágya kitűnő volta miatt megérdemelné, hogy összegyűjtésére nagyobb gond fordítassék. Nevezetesen a galamb- és tyúkházok talaját nem ártana időnkint egy kevés szárazfölddel, homokkal vagy apró szalmával behinteni; miáltal a trágya nemcsak minőségben nyerne, hanem mennyiségben is gyarapodnék. A lúdak és kacsák ganéja csekély trágyaértékkel bír, s csupán egyéb trágyával keverve használható.

6. Az emberi ürülék. Csodálni lehet, hogy ezen hathatós trágyaszor összegyűjtésére és alkalmazására nálunk még ma is oly kevés gond fordítatik. Kiváló jó hatása van, főleg a kerti növényekre, melyektől azt kívánjuk, hogy gyorsan nőjjenek, miért is minden konyha- s káposztáskertet télen át azzal kellene megöntözni. Azt ne higgye ám senki, hogy a kerti növények az árnyékszék-trágyától valami kellemetlen mellékzít kapnak! Kitűnően hat még a dohányra, káposztára, kenderre, lenre, tengerire, spárgára stb. Gyümölcsfák trágyázására nyáron át föld vagy víz hozzákeverése nélkül nem igen alkalmas; mert többoldalú tapasztalatok szerint gyakran az ágak kiszáradását vonja maga után. Gyenge vetéseket tavasszal igen jól helyre lehet hozni, ha azokat vízzel hígított árnyékszék-trágyával megöntözzük. Vízzel a már kizöldült növényeknél alkalmazva, ez utóbbiakra marólag hat. A mezőre legcélszerűbb esős időben kihordani. A komposzt értéke is nagyon emelkedik,

ha időnkint árnyékszék-trágyával megöntözzük. Igen czélszerű az oly berendezés, hogy — mint ez Németországban itt-ott szokásban van — az árnyékszék és trágyalé-tartány egy csatorna által közlekednek, s az előbbiből az ürülék az utobbiba ereszthető. Ajánlatos az árnyékszékbe néha egy kevés földet és gipszet hinteni, vagy fölöldött vasgáliczot önteni; ez által nemcsak az ürülék illanó alkatrészei köttetnek meg s így a trágyaérték nagyobb lesz, hanem még az árnyékszék által terjeszteni szokott kellemetlen büznek is eleje vétetik, s ekként az ürülék szállítása is kényelmesebbé válik.

Végül, mintegy zárszóként felemlitem a következőket: A trágyázásnak nem csak az a célja, hogy a földet termékenyítse, hogy a művelti növényeink növekedése és tenyészésére szükséges tápanyagokat azok számára könnyen felvehető alakokban szolgáltatssa; hanem egyszersmind az, hogy a földnek külső, ugynevezett fizikai tulajdonságait javítsa.

A gazdaságban a főtrágyát az istállótrágya (különösen a szarvasmarha-trágya) képezi. Ezen kívül gyűjtsön össze a gazda szorgalmasan egy háztartásban, mint gazdaságában minden állati, növényi és ásványi eredetű hulladékot; mert azok a növényeknek tápul szolgálni, tehát a föld termékenységét fokozni, többé-kevésbé mind alkalmasak. Azonban mindenek előtt arra törekedjék a gazda, hogy istállótrágyája a lehető leggondosabb kezelésben részesüljön. A jó gazdát arról lehet megismerni, hogy trágyatelepe gondosan s a kiváncsnak teljesen megfelelőleg van berendezve. Ha valamely gazdaságban a trágyát tyúkok és egyéb állatok által székparva, elszórva, az esőviz által kimosva, a trágyalevet pedig az utcára kifolyva találjuk: úgy meglehetünk győződve, hogy hanyag, gondtalan gazdával van dolgunk, kinek üzlete nem sok dicséretet érdemel. A ki ért hozzá, hogyan kell sok és jó trágyát gyűjteni, az tudja talaját javítani s az által földjeinek hozamát és így vagyonát szaporítani. Tehát a mely gazda saját jóllétét gyarapítani akarja, annak a kezdeményezést a trágya gondos gyűjtésével és kezelésével kell megtennie.

Erdélyi Károly.

Erdélyi almafajok kiállítása.

Az „Erdélyi Gazda“ 39-ik számában megjelent nyílt felhívására, Vályi Elek t. barátunknak, következő hazai alma küldemények érkeztek be oct. 6-ára, a gazdasági egylet titkári hivatalához:

1. Ba tul öt helyről u. m. Nagy-Enyed (Zeyk Károly); Fejéregyháza, (gr. Haller Ferencz); Vajasad, (Tókos Sándor); Kentelke, (Vályi Elek); Vizakna, (Szilveszter Domokos).

2. P o n y i k négy helyről u. m. Nagy-Enyed, Vajasad, Kentelke és Árokajla, (gr. Bethlen Bélától).

3. 4. C s i k o s és p i r o s gyógyi Vajasdról, (Tókosról).

5. 6. M u n t í n e s z k o (havasalji) és S m e k e t e r (jó izü): Fogarásról, (Pánczél Károlytól).

7. A p a f i a l m á j a, Fejéregyházáról (gr. Haller F-től).

8. 9. G y ö r g y L á s z l ó a l m á j a és c z i g á n y a l m a Árokajlaról, (gr. Bethlen Bélától hozta Vályi Elek).

10. M u s k o t á l y a l m a, Kentelkéről (Vályi Elektől).

Ezekon felül Tókos ur hozott egy Téli czukor nevű, közép nagyságu a rousselethez hasonló körtvefajt.

A bővebb leírást és ismertetést fenntartjuk magunknak.

Sz. S.

A küküllőmegyei gazd. kiállításról.

A küküllőmegyei gazd. egylet ismét tanubizonyoságot tett életrevalóságáról, tárlatot rendezett Dicső-Szent-Mártonban, hogy szabályaiban álló kötelezettségének eleget tegyen s hogy ez által feltüntethesse áldott vidékén több mintaszerűen munkálkodó gazdája, szőlőse, gyümölcsöse, szóval: iparkodó tagjának eredménydús működését.

Emelkedett a lélek, midőn seregelni láttuk a buzgó munkásokat a méhkasszerű tárlati helyiség körül; látva, mint hozza meg apraja-nagyja az önszorgalma által összeállított anyagot a gazdaság oltárára, élén az országosan ismert jeles gazda Gr. Bethlen Camilló egyleti elnök öméltóságával, ki által a tárlat minden ága teljes mértékben képviseltetett és a mint látszott nem csupán elnöki kötelességéből folyólag, de személyes, természet iránti szeretettől indítatva. Ott voltak első sorban szép tehenei, bikái, kisebb-nagyobb ünötínói, sertesei, gabonái, szőlői, gyümölcsei, borai stb. mind méltók az érmekre, csak az volt a kár, hogy ilyenekkel nem rendelkezett a szerény, de életre való egylet, — néhány aranyból állván — a kitüntető okmányokon kívül csupán a jutalom tárgy. Itt láttuk az elnök mellett forgolódni a kitünő borászt, Gerendi István urat, több világtárlaton méltán kitüntetett boraival, gyümölcs, szőlő, gabona s másnemű terményeivel, mint elismert fáradhatlan okszerű gazdát. Gyárfás Lajost jeles gyümölcseivel, szőlőivel, Fekete Pált ritka szép választéku almái és körtéivel, Felszegi Gábor buzgó fiatal gyümölcsészt szép gyűjteményével; s még többeket pompázni mindnyájunk gyönyörködtetésére.

Meglepő volt még ezeken kívül szemlélnünk s nemcsak de izlelnünk is a Mathiász Jánosféle kassai 152 fajú — legkisebb sérülés nélkül érkezett — nagy hírű szőlő collectiót, az igen czélszerűen készített pyramid állványon, úgy az erdélyi gazdasági egylet szállítmányát 200 faj alma, körte és 130 faj szőlő csoportozatával, melyhez id. Bodor Pál, Brassai József, ifj. Bodor Pál és Szentgyörgyi Lajos kolozsvári egyleti tagok is járultak. A mennyire érdemes a kassai gyűjtemény, hogy afölötti elismerésünket nyilvánítsuk, épen annyira tilt a szerénység egyleti szállítmányunk felől magasztalólag szólani. Annyit azonban nem hallgathatunk el: hogy igen szép tanulmányi forrásul szolgált azoknak, kik gyümölcseik valódiságáról meggyőződni óhajtván, összehasonlításokat tehettek az egylet által kiállított, teljesen correct fajokkal.

Nevelte az összesereglettek örömet még az a mulatságos és tanulságos körülmény, melyet nyújtott a Szőkefalvára történt kirándulás Fekete Pál szőlészeti vándor tanár szép fiatal s már dús terméssel jutalmazó gyümölcsöse, Kispál Sándor mélt-

tán szép hírek örvendő terjedelmes, gyönyörű rózsatelepe; valamint Kinizsi Mihály ur tág és bő anyagot magában foglaló gyümölcsöseik meg szemlélése által; s különösen az lepott meg néhányunkat, hogy Fekete ur oly tapintatosan volt képes megválasztani főképe a körte és almafajokat. . . Nincs itt legiója a fajoknak, de meg vannak e három holdas kertben az elismert legnevezetesebb fajok.

Ezen élvezetes multság után Sövényfalvára rándult át mintegy 40 emberből álló társaság, ková 4 órára Gerendi István vendégszerető szivességéből ebédre vala hivatalos; ide megérkezve jól esett színről-szinre látnunk azt a fáradhatlan szőlőépítőt, ki Fekete tanárral a sövényfalvi világhírű borok főkeit sajátkezűleg ültette és ez nem más, mint id. özv. Gerendiné öngyásága.

Adjon Isten sok ily áldott kezű vinczelléit hazánknak!

Ez ebédén láttuk gr. Bethlen Camilló elnök, Pekri István alelnök, Andrási István megyei főjegyzőt, Kispál Sándort, Székely János egyl. litkár és iskola-igazgatót, Fricz szolgabíró Fekete Pált, Bartók telekkönyvi főtitkár, gr. Bethlen Árpád derék fiatal gazdát, a dicső-szent-mártoni tanárokat, kiket a nem említettekkel együtt a házi asszony és gazda szivessége anuyira elhalmozott. . . . Itt volt szerencsénk arról is kézzel foghatóan meggyőződni, hogy szivélyes házigazdánk, mily tekintélyt vivott ki boraival a párisi világtárlaton is, miről bizonyoságot tett az a 6-féle bor, melyet Ő amonnan kapott kölesönös vizsonzásul, megizelés czéljából és a melyeknek megbírálo j u r y j e ü l é p e n m i n k e t k é r t f ö l h á z i g a z d á n k .

A borok névszerint: Barsac, Serez, Thorins Rezervée, St. Estephe, Charlachbemi és Malaga voltak, melyek a maguk helyén és fogyasztóik előtt lehetnek is igen kedvenczek, de e ház borai előtt háttérbe szorult mindnyája. (Egy pár azonban mégis feltűnt.) Természetesen nem volt vége-hossza a pohárközöntéseknek s nagyon későre az ebédnek is.

Következő reggel egy páran elnök gr. úrral Küküllővárra rándultunk, hol valóban telőpontját érte el örömünk a valódi minta gazdaszat szemlélése felett. Innen aztán vissza a tárlatra, hogy ott megszakadt élvezetünket folytassuk, illelőleg résztvegyünk a bírálatokban és kisorsolási, árverezési működésekben. A bírálatoknál az érdemek megjutalmazása nem maradhatván el: a program szerini arany jutalmat csupán gabna és állatok kaphatván, kitüntető okmányokat számosan nyertek a buzgó kiállítók közül, azok közt az erdélyi gazdasági egyeslet s néhány kolozsvári privátus. Alólirt pedig, mint egyleti képviselő, elnöki engedély folytán 75 fajú Mathiaszféle szőlőt s vagy 60-80 jeles, összehasonlítás és tanulmányra váró almát és körtét hozott magával haza Kolozsvárra, a feledhetetlen kedves emléken kívül.

A küküllőmegyei életrevaló gazdasági egyesletnek pedig adjon Isten hosszú életet, tagjainak fokozott buzgóságot!

Szentgyörgyi Lajos.

Gazd. mintakert Deésen.

Deés város közönsége és a szolnok-dobokamegyei gazdasági egyeslet közt a következő szerződés kötöttetett:

1. Deés város közönsége s a szolnok-dobokamegyei gazdasági egyeslet szövetkeznek, Deésen egy központi gazdasági mintakertnek létrehozatalára.

2. Ezen intézethez a tért a város közönsége adja s a szükséges épületekhez a kő, porond, víz és tölgyfa-anyagot; a többi anyagot s az építkezést a gazdasági egyeslet fedezi.

3. Az intézetben a mívelési ágazatokat a gazdasági egyeslet rendezi be s az ilyenmü munkálatokat ez felügyeli, különben a munkálatok közvetlen vezetője a város által fizetett főkertész (gazda vagy vinczellér), kinek segítségére az egylei egy legényt tart saját erején. A gazdasági egyeslet köteles a vagyont, rendeltetéséhez képest, hiven és czélszerűen kezelni és Deés város jogositva van, időnként a vagyon állapotáról s a számvitel hűségéről magának ismeretet szerezni.

4. A termékekből befolyó jövedelem az intézet fejlesztésére s lehetőleg újabb gazdasági ágazatoknak az intézet körébe felvételére fog fordítottatni. Az ezután is mutatkozó tisztajövedelem pedig, a város és gazdasági egyeslet közt egyenlően lesz megosztandó.

5. A közösen felszerelt s beállított intézet Deés város tulajdona marad, megterhelve a gazdasági egyeslet haszonvételi jogával. Az egyeslet feloszlása esetén, a fekvőség minden rajta levő építménnyel s a földtől el nem választott terménnyel, a város tulajdonává válik; a város azonban azokat a kitűzött célra használni köteles.

(Szoln.-Dob.)

A toll.

Vánkos, dunna, derekalj a szegény és gazdag házaiban mai nap a nélkülözhetetlen tárgyak közé tartozik. Puha s meleg fekhelyet nyújt a vízi szárnyasok tolla s pehelye. Libaruczatoll közönséges házakban mindenütt található, de már a hatyu és az éjszaki tenger sziklás partjain tartozkodó dunnakacsa pehelye csak a gazdagok ágát teszi kényelmessé. A legszegényebb ember, tyúk- és pulykatollal töltött vánkosán gyakran nyugodtabban pihen, mint a hatalmasok és fennhéjázók duzzadó pehelyeik között.

A rómaiak idejében Plinius feljajdult a római férfiak elpuhultsága felett s azt mondja, hogy még a férfiak is már tollal telített párnán szoretnek heverészni. Itália és Róma toll szükséglete kereskedés útján Germániából s részben Galliából fedeztetett. Pénzünk s mértékünkre átszámítva a tollnak kilogrammjáért Rómában 7 firt fiztetett.

A lúdak a nyári hónapokban rendszeren háromszor koppasztatnak s gyakran oly kiméletlenül tépetnek meg, hogy nemcsak csupasz bőrük látszik, hanem szárnytartó tollukól is megfosztva, szárnyukat leeresztik s a földön huzzák. Egy öreg lúd háromszori koppasztásra adhat $\frac{1}{4}$ font pehelyt és $\frac{1}{2}$ font fosztani való tollat. Franciaországban a pulykák, leginkább az egészen tiszta fehérszínűek megtépettnek s gyakran fordul elő, hogy egy pulykának szép fehér tollazatáért a díszitoll-kereskedésekben 12-15 márkot is fizetnek.

A páva, fáczán, vadrucza, nyirfajd tollazata a változó divat szerint fej- és fővegdisznek használtatik és most nemcsak a legmíveltebb nemzetek használják e célra, hanem már ezer

évek óta a vad és félvad emberek különféle kisebb-nagyobb mennyiségű tollal ékítik magukat, nejeiket és leányaikat.

Nem ajánlható, hogy a hizlalásra felállított szárnyasok megfosztassanak tolluktól. Megtépés esetében új tollak nőnek, de a tollnöves annyi tápanyagot igényel, miszerint a hizás hátterbe szorul és az állatok javulás helyett gyengülnek, soványodnak addig, míg mezük ki nem fejlődött.

A vízi szárnyasok és víz mellett nevelt lúdak és ruczák tolla puhább, ruganyosabb a szárazon neveltek tollánál, ezt lehetőleg az idezi elő, hogy minél többet uszkálhatnak, fürödhetnek, annál több zsírt tartalmaz tollazatuk s így ruganyosabb is. A fehér toll legértékesebb. Ki libát tarthat, az ne neveljen tarkát, hanem fehérét. A fehérék tolla és pelyhe nemcsak keresettebb, de 30–50 százalék árkülönbséggel mindenkor talál vevőre.

Az elhullott vagy beteg állatok tollazata nem sokat ér, mert rövid idő alatt csomósodik, összeáll és romlásnak indul. A tyúktoll hasonlót mutat, de azonfelül kellemetlen szagot is terjeszt. Újabb időben a műipar haladtával tyúktollból len- és kenderfonállal tartós, meleg és kellő ruganyossággal bíró szövetek készülnek. Az erősebb száru tyúktollak számtalan millió közkedveltségű fogpiszkálót szolgáltatnak, melyek a kereskedésben nem foglalják el az utolsó helyet. A kakasok és kappanok sarlóalakú farktolla több nemzet hadseregében, mind fővegdisz majdnem nélkülözhetetlen.

Több ezer évig a lúdtoll részesült azon szerencsében, hogy mindazon eszmék, melyeken az emberiség műveltsége alapszik, véle jegyeztettek, mint íróttoll a legnevezetesebb anyagok közé tartozott. Mióta az aczeltoll uralkodik, dicsőségük csillaga letűnt. Azt hiszem a néptanítók teljes szívből örvendenek, hogy a jelen aczeltoll korszakban nem kénytelenek naponta több órákig, bosszantó tollfaragással bibelődni.

A pipa és szivar kedvelők azonban szívesen bibelődnek vele, mert a lúdtoll vastag cső-alaku szára, mint tiszta, hogy azt mondjam: jó ízű szópóka, közkedvességnak örvend.

Kevesen vannak azon anyagi helyzetben, hogy hattýubundában jelenhessenek meg a sikamlós padozatu bálteremben. A hattýubundát a nők sokra becsülik, mert nemcsak meleget tart, hanem díszítésül is szolgál. Finom pehelylyel benőtt hattýú megnyúztatik s a bőr kikészítve adja az irigységet keltő hattýubundát.

Ébner Sándor.

A méhész october és novemberhavi teendői.

A mi szeptemberben a betelelési munkálatokból elvégezhető nem volt, az most már e két hó alatt okvetlen pótolandó. Azonban óvakodni kell a méhlokok ajtajának hosszabb időre való kinyitásától, vagy a már leraggatott építmények szétszedésétől, mert ezáltal a nép igen könnyen meghűlhet s megbetegedhet. A röplukák most már szűkítendők, történjék az akár bádóg lapocskák vagy faajtócskák által, az egyaránt jó és célhozvető. A faajtócskákba egyenlő távolságnyra, azaz úgy, hogy közöttük egy méh kényelmesen ki- és betérhessen, szögek verendők be, azon célból, hogy az egerek a kaptárokba

be ne lopódzhassanak, téli tanyájuk felütése végett. Ezen ajtócskák a röpluk elé szegezendők, vagy görbe csavarocskák segítségével oda erősítendők. A közönséges kasokat a hideg ellen igen czélszerű zsákokba begöngyölgetni. Az állványok s a kaptárok feukei még egyszer kitisztíttassanak. Ha az időjárás kedvező, igen ajánlatos a családokat, folyékony méznek a kaptárba való befeckendezése által még egy tisztító kirepülésre ingerelni. Ezzel rendszeren a vérhasnak is eleje vétegett.

„M. M.“

Könyvismertetés.

Közelebből szerkesztőségünkhez beküldött művek:

1. Az okszerű borászat népszerű vezérfonala, írta Molnár István, a budai országos borászati tanintézet igazgató tanára, stb. 2-ik kiadás; 77 lap. Ára 60 kr. Míg bővebb ismertetését adhatnók is, ajánljuk olvasóinknak a helyesebb pinczekezelés érdekében.

2. Borászati naptár, 1879-re; szerk. Dr. Nyáry Ferencz. Nagy S-ad rét, 88 lap.

3. Falusi Gazda naptára, 1879-re; szerkeszti S porzon Pál. 96 lap.

4. Kertész-gazdászati naptár, 1879-re; szerk. Dr. Farkas Mihály, 1-ső évfolyam, 112 lap.

Ára mindeniknek 80 kr. Igen sok hasznos, gyakorlati czikkekkel, melyekből a gazda ember sokat tanulhat. —

Időjárás.

Kolozsvár, 1878 oct. 10-én.

A szeptemberi szép napok után: oct. első napjain megint megujultak az esőzések. Most azonban újra gyönyörű őszi napoknak örvendünk. Az első dér e hó 8-án esett le s azóta minden éjjel van, de ez ideig csekély mértékben. r.—f.

— Lapunk t. cz. munkatársait értesítjük, hogy a közelebbi évnegyedre illő tiszteletdíjjak jelen számunkal egyidejűleg, postára tétegek. A késedelem rajtunk kívül álló akadályok miatt történt. —

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

Hirdetések.

(32.)

Ajánlkozás.

(2—2.)

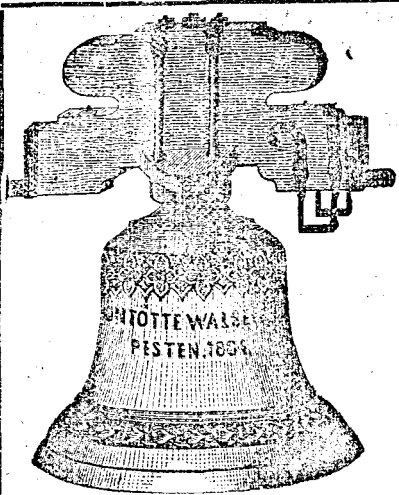
Egy okleveles, 21 éves ifju, ki a katonaság alól véglegesen mentesítve van s a tarczali m. kir. borászati tanintézetet jó sikerrel végezte, méltányos díjazásért pinczemesteri, szőlő- és gyümölcskertészeti alkalmazást keres.

Azon t. cz. Urak, kiknek ilyen képességgel bíró egyénre szükségök van, kéretnek leveleiket ily ezim alatt hozzám intézni:

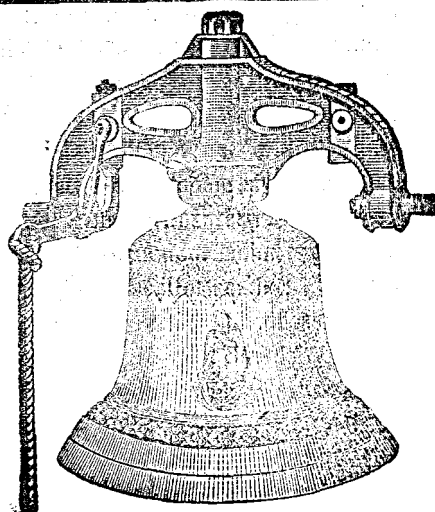
Vigh András, Mád (u. p. ugyanott) Zemplénmegye.

Tömítő-orsók, kovács-fúvók, takaró-ponyvák, tized mérleg és súlyok.

kerti- és kezi fecskendők, tüzi vedrek, pemetek, toló- és mászó létrák



Harangok
fa és vaskalappal.
Tűzoltó szerelvények.
Borlehúzó gépek
teljesen felszerelve.
Gummi és kender
tömlők, gummi kö-
penyegek.
Szivattyus és házi
kutak, azonkívül



rugany-meza és guttaperga árúk minden czéfra, nevezetesen lapok, szellentyűk, zárkarikák, zsinórok

szerező és javító műhelye; elvállal kutak, gépek és vízvezetések berendezését és javítását (3.)

WALSER FERENCZ első magyar gép- és tűzoltó szerek gyára, harang és ércöntöde Budapesten,
főkraktár Kolozsvárit, bel-monostor utca 12. szám.

villanyos házi és szoba-táviradók, vezetékek tűzoltó egyletek részére

Piaci árak.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	olaj buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tűzifa	marhahús
ÁRA KRAJÓZÁROKBAN											
Beszterce		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csik-Szereda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Décs	oct. 8	480	420	360	—	180	320	320	100	200	32
Déva		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erzsébetváros		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hogaras		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
K.-Fehérvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gy.-Sz.-Miklós		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kolozsvár	oct. 10	460	360	360	—	185	360	160	100	300	42
M.-Vásárhely		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nagy-Enyed		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
N.-Szobon	oct. 8	610	510	410	400	220	530	160	90	320	40
Ógásvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
S.-Sz.-György		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szamosújvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz.-Régen	oct. 3	500	325	350	225	162	388	200	80	250	36
Sz.-Ujvárhely	oct. 8	650	500	400	—	165	400	160	30	200	28
Torda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V.-Hunyad	sept. 28	500	400	340	345	200	320	160	80	200	36

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 krajával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül teljes szerinti akarányú változtatják.

Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 4-6 7-12 13-18 19-24 25-30 31-36 37-42 43-52										
	széri hirdetésnél										
	fizetendő forint										
15/16 v. egész oldal	8	24	45	85	120	160	180	200	220	260	
8/16 v. fél "	4	12	23	43	60	80	90	100	110	130	
4/16 v. negyed "	2	6	12	22	30	40	45	50	55	65	
2/16 v. nyolcad oldal	1-50	4-50	8	12	16	22	24	26	28	33	
1/16 v. tizenhatod "	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17	

Ezenkívül 30 kr. bolygó díj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyed rész engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.